

zijn luistersets de techniek om migratie aan te tonen. De kaart met de meervleermuisvliegroutes is alleen indicatief.

Ten slotte twee tips

Tot slot drie tips voor het gebruik van het protocol.

Twee rondes van twee uur

Voor bijna alle soorten en functies zijn twee rondes van twee uur nodig. Uitzonderingen zijn:

- tweekleurige vleermuis: 4 uur voor kraam- of zomerverblijf.
- tweekleurige vleermuis, kleine dwergvleermuis en soorten van het geslacht Myotis: 3 uur voor paarverblijf.

Kraamperiode van 1 juni tot 15 juli

Voor de meeste soorten loopt de kraamperiode van 1 juni tot 15 juli. Let op dat de kraamperiode voor de meervleermuis slechts tot 1 juli loopt en die van gewone dwergvleermuis op 15 mei begint.

Opeenvolgende paarperiodes

Van enkele soorten die goed samen kunnen voorkomen, vallen de paarperiodes na elkaar. Daarom moet je in sommige gebieden vier keer in de paarperiodes het veld in.

Folder vleermuisvriendelijk bouwen

Bron: Zoogmail 2012 01, Jeroen Reinhold (Landschapsbeheer Flevoland)

Landschapsbeheer Flevoland, Zoogdiervereniging en TAUW hebben een folder ontwikkeld over vleermuisvriendelijk bouwen van huizen en andere gebouwen.

Het behandelt niet alleen de simpele kasten als tijdelijke maatregel tegen het verlies van verblijfplaatsen van vleermuizen, maar geeft ook een beeld van hoe gebouwen en hele wijken vleermuisvriendelijk ingericht kunnen worden.

Voor vleermuizen kunnen we namelijk veel meer doen wanneer architecten, bouwondernemingen, woningbouwverenigingen en gemeenten al meteen bij de ontwikkeling en planvorming van huizen en wijken rekening houden met vleermuizen.

Wil je de folder downloaden:

<http://www.landschapsbeheer.net/projecten/ruimte-voor-plant-en-dier/project/vleermuizen-en-gebouwen/72>

Cursus lanenbeheer Hoogerheide

Door: Carolien van der Graaf (carolien@bagijnhof.nl)

Op donderdag 29 maart was de eerste van de drie cursussen 'Lanenbeheer voor vleermuizen in West-Brabant'. De cursus wordt georganiseerd door de Zoogdiervereniging in samenwerking met Probos. De cursus wordt in West-Brabant gehouden in verband met een speciale provinciale subsidie voor het onderhoud van lanen. De deelnemers zijn met name bosbeheerders, maar er zijn ook enkele ecologen. Ze komen uit heel Nederland. Carolien van der Graaf woonde de cursus bij en schreef een kort verslag.

Theorie

De theorie bestaat uit lezingen over lanen, boombeheer en vleermuizen. Mark van Bethem van Probos start met een algemene introductie van lanen, geschiedenis, cultuurhistorie, beheer en ecologie.

Vervolgens geeft Peter Twisk namens de Zoogdiervereniging een snelle introductie over (boombewonende) vleermuizen. Toegelicht wordt welke soorten vleermuizen van lanen gebruik maken en in welk type boomholtes ze verblijven. Ook wordt uitgelegd waarom ze kwetsbaar zijn en hoe ze beschermd worden. Na de koffiepauze volgt een lezing over het herkennen van en het omgaan met schade aan bomen door Henk van Scherpenzeel van boomtechnisch adviesbureau Van Jaarsveld/Van Scherpenzeel. Hij legt uit hoe je aan het uiterlijk van de boom kunt herkennen welke bomen secundaire holtes hebben en dat is niet alleen het zoeken naar spechtengaten en andere openingen of scheuren. Tot slot houdt Eric Jansen van de Zoogdiervereniging een lezing over maatregelen voor vleermuizen in lanen aan de hand van vier voorbeelden. Het inrichten van "dood hout eilanden" ter compensatie van bomen met holtes en het gefaseerd kappen (met een spreiding van 40 jaar) zijn voorbeelden van belangrijke maatregelen. Duidelijk is dat de standaard van het vervangen van een gehele laan niet opgaat voor lanen met belangrijke verblijfplekken van vleermuizen.

De deelnemers komen in de praktijk vaak in aanraking met vleermuizen en de Flora- en faunawet. Het conflict tussen de zorgplicht voor de veiligheid van bomen (en de daarmee samenhangende risicoaansprakelijkheid) en het belang van bomen met vleermuizen is zeer actueel. Een kwijnende boom met boomholtes is immers een geschikte vleermuisboom, maar tegelijkertijd vaak een risico voor de veiligheid.

Eric en Peter leggen uit dat het belangrijk is dat in een bos voldoende bomen met secundaire holtes beschikbaar zijn. Vleermuizen verhuizen regelmatig en er is een natuurlijke fluctuatie in het aanbod van boomholtes. Boomholtes groeien dicht en worden weer open gemaakt door spechten. Het beheer moet daarom gericht zijn op het ontstaan/behoud van bomen boomholtes en tegelijkertijd moet het verlies van boomholtes gecompenseerd worden. Voor een soort als de gewone grootoorvleermuis kan die ene boom in de laan echter wel heel belangrijk zijn. De gewone grootoorvleermuis leeft in strikt van elkaar gescheiden matriarchale groepen en de actieradius is vaak maar een paar honderd meter. Als die ene boom gekapt wordt, kan de groep grootoorvleermuizen vervolgens op andere plekken weggejaagd worden door de volgende groep grootoorvleermuizen.

Het theoretische deel wordt aangevuld met een uitgebreide reader over laanbeheer en vleermuizen, promotiemateriaal van de Zoogdiervereniging en natuurlijk de handouts.

Praktijk

Na de lunch gaan we naar buiten. Het landgoed Mattemburg, waar we te gast zijn, is een geschikte locatie om mooie lanen met 'kwijnende' bomen te bekijken. Op het landgoed is bekend in welke bomen vleermuizen zitten of hebben gezeten.

Een beukenlaan op landgoed Mattemburgh

Buiten laanbomen bekijken

Hier kunnen we uitgebreid ervaringen uitwisselen en de nieuw opgedane kennis toepassen. *Wat denk jij van deze boom en hoe zou je er vervolgens mee omgaan?* Zoals te verwachten is, ontstaan discussies over de onderzoeksplicht en de daarmee gepaard gaande kosten en papierwerk. Het monitoren van de gezondheid (en dus veiligheid) van bomen is zo goed als standaard geworden, maar voor vleermuisonderzoek is dat nog niet zo. Ook de bezuinigingen op het bos/ en natuurbeheer helpen niet mee.

Uitleg in het veld van Henk van Scherpenzeel

Uitwisseling ervaringen over de praktijk

De kosten, de onderzoeksplicht en de benodigde maatregelen om bomen voor vleermuizen te behouden zijn belangrijke punten om aan de orde te stellen in het lanenbeheer. Al met al was het een zeer leervolle en nuttige dag. Het was heel goed om de bosbeheerders, vleermuisdeskundigen en boomadviseurs bij elkaar te brengen. Ten slotte hebben we toch allemaal het zelfde doel voor ogen: mooie en duurzame bossen handhaven.

Vleermuisvriendelijke verlichting ecoduct A74

Bron: *iNSnet*, 2012-04-06; www.duurzaamnieuws.nl

Op Woensdag 4 april is een nieuw stukje snelweg geopend: de A74. Compleet met klimaatbestendig ecoduct en – uniek in de wereld - vleermuisvriendelijke verlichting. Minister Schultz van Haegen en haar Duitse collega Ramsauer openden de A74 bij Venlo. Slechts een paar kilometer lang verbindt de A74 de A73 ten zuiden van Venlo met een Duitse snelweg. Dat is niet alleen goed nieuws voor automobilisten die de Floriade willen bezoeken. Fietsers, vleermuizen en reeën krijgen er een oversteek bij.